

- Բայց ես կարծում եմ, որ ավելի լավ է ապրել, քան թե ծաղրելուց վախենալ:
- Իսկ ես, ընդհակառակը, ավելի լավ եմ համարում մեռնել, քան թե ծաղրելի դառնալ:
- Ա՞յո՞ է քո համոզմունքը:
- Այո՛, այս է և իմ վերջին վճիռը...

Պետրոսը լռեց և գլուխը կրծքի վերա կախելով ընկավ մտածմունքների մեջ: Աստղիկը նույնպես հետևեց նրա օրինակին: Երկար ժամանակ մնացին սիրահարները այդ դրության մեջ: Վերջապես վերկացավ տեղից Պետրոսը և վճռական ձայնով բացականչեց.

— Չէ, Աստղիկ, այլևս անկարելի է այս կյանքը տանել, ես դրա համար ուժ չունիմ, ես կամենում եմ վերջ տալ նրան, օ՛ն ուրեմն, հեռի՛ ինձանից փոքրոգություն... Սիրել և չժառանգել, այդ ես չեմ կարող, քաջ մարդը մեռնում է, երբ չի կարողանում հաղթել...

— Այո՛, Պետրե, այո՛, մինչև այսօր մեր սերը մենք անարատ պահեցինք, թող ուրեմն անարատ էլ գերեզման տանենք նրան: Մի օր ես փոքրոգի էի անվանում նրանց, որոնք ուժ չունենալով կյանքի դառնությունները տանելու, անձնասպանությամբ վերջ են տալիս իրենց կյանքին: Բայց այժմ հավատում եմ, որ կան դրություններ, որոնք կերպարանափոխում են ամենագորեղ հոգիների բնավորությունը, որոնք հպարտ Հերակլեսից Լյուդիայի թագուհու համար աղախին են պատրաստում... Չէ, որքան էլ անհաղթելի ուժ ունենա մարդու հոգին, այսուամենայնիվ, քանի որ նա ապրում է մսից և արյունից կազմված մարմնի մեջ, դարձյալ նա կհաղթվի, մանավանդ եթե հասած թշվառության մեծությունը գերակշռում է նրա կարողությանը...

— Ուրեմն վճռված է, Աստղիկ, դու ինձ չես դատապարտիլ, եթե ես մի հուսահատ ձեռնարկության դիմեմ...

— Արա՛ ինչ որ հաճելի է քեզ. ես չեմ կարողանում քո տանջանքը տեսնել:

— Ուրեմն մնաս բարով:

— Բայց դու ո՞ւր ես գնում, — երկյուղով հարցրեց օրիորդը:

— Չգիտեմ, իբրև մարդ ոչնչանալու...

Այս ասելով շտապով դուրս գնաց Պետրոսը սիրուհու սենյակից, առանց ուշք դարձնելու նրա ձայնին, որ կանչում էր յուր ետևից:

ԱՐԴԵՆ ՈՒՇ ԷՐ

Պետրոսի հանկարծ հեռանալը խելագարացնելու չափ ցնցեց օրիորդին:

— Ո՞ւր գնաց նա, տեր աստված, — շփոթված հարցրեց նա ինքն իրեն, — ինչ ասաց նա ինձ, ինչ պատասխանեցի նրան, չգիտեմ, չեմ հիշում... նա կարծեմ ասաց թե ես գնում եմ ինձ ոչնչացնելու... Այո՛, հիշում եմ, նա ասաց. «Քաջ մարդը մեռնում է, երբ չէ կարողանում հաղթել...»: Մա մի գեղեցիկ խոսք է, այո, շատ գեղեցիկ խոսք... Բայց Պետրեն, տեր աստված, նա մեռնի, մի թե այդ կարելի է... և ես կենդանի ականջներ ունենամ նրա մահը լսելու, օհ, ոչ, ոչ, ես նրանից շուտ կմեռնեմ. մեր հոգիները թող պատահեն միմյանց երկնքի ճանապարհի վերա, այնտեղ միասին թող գրկախառնվին նրանք, առանց մարդիկներից քաշվելու, առանց նրանցից վախենալու... ու այնպես գրկախառնված թող դիմեն նրանք այն աստուծո մոտ, որ սերը ստեղծեց, սերը քարոզեց, սիրո համար մեռավ... Բայց ի՞նչ եմ խոսում ես, միթե ես խելագարված եմ... — կարծես զգալով յուր անբնական այլայլությունը, ինքն իրենից սարսափեց նա: Հետո նա այլայլված դուրս փախավ յուր սենյակից, դահլիճի մեջ ոչ ոք չկար, դիմեց մոր սենյակը, այնտեղ էլ դատարկ էր... «Այս ի՞նչ է, բոլորն էլ ինձ միայնակ են թողել, բայց ո՞ւր են նրանք...»:

Այդ բոլորն մի ոտնաձայն լսվեցավ պատշգամբի վերա, օրիորդը շտապով դուրս գնաց:

— Օհ, Ղազար, այս դո՞ւն ես. ի՞նչ ես բերել ինձ, — հարցրեց նա եկվորին, որ դպրանոցի սպասավորն էր:

— Մի ծրար ունիմ ձեզ հանձնելու, օրիորդ, — պատասխանեց ծառան, և թևի տակ բռնած տետրակի միջից հանելով ծրարը հանձնեց օրիորդին:

— Այս ումնի՞ ց է, հոգաբարձությունի՞ ց:

— Այո՛, օրիորդ, բարեհաճեցեք ստացումը ստորագրել: Աստղիկը ներս տարավ տետրակը, ծրարի ստացումը ստորագրեց և տետրակը սպասավորին հանձնելով, կրկին վերադարձավ յուր սենյակը: Այս անգամ նա մի փոքր սթափվել էր: «Արձակուրդների ժամանակը լրացավ, հոգաբարձուները երևի մեր պարտավորությունն են հիշեցնում մեզ».

— մտածեց օրիորդը և ծրարը բացավ: Բայց մի քանի տող կարդաց թե չէ, գույնը նետեց, ծնկները դողացին և նա թուլացած ընկավ աթոռի վերա: Հոգաբարձությունը գրում էր օրիորդին հետևյալը.

«Ազնիվ օրիորդ.

Ձեր արժանիքը մենք միշտ գնահատել ենք և երբեք չենք կարող ուրանալ այդ, որովհետև մեր դպրոցի համար դուք շատ եք աշխատել և անձնվիրությամբ էլ ծառայել եք նրան: Դուք արժանի եք ամեն հարգանքի: Բայց ձեզ հայտնի հանգամանքի պատճառով քաղաքում շատ են խոսում ձեր մասին: Մենք, իհարկե, ոչ մի գրպարտության հավատալ տրամադիր չենք, բայց ստիպված ենք դպրոցի օգտի համար խնդրել ձեզ, որ բարեհաճեք ներկայացնել ձեր հրաժարականը, ըստ որում ծնողներից շատերը որոշել են իրենց աղջկերանց դպրոց չուղարկել, եթե դուք այստեղ պաշտոն կունենաք: Հույս ունինք մեր խնդիրը ձեզ չի վշտացնիլ, որովհետև մենք ակամա ենք առաջարկում նրան»:

Մի քանի րոպե գրեթե անզգայացած դրության մեջ մնալով օրիորդը կրկին ձեռքն առավ հոգաբարձության գրությունը և սկսեց մտադրությամբ կարդալ նրան: Երբ ընթերցումը ավարտեց, նա վեր կացավ աթոռից, դեն ձգեց գրությունը և վճռական ձայնով բացականչեց.

— «Ժամանակը հասավ, էլ ավելորդ է ապրել, սա է վերջին հարվածը, որ հասցնում է ինձ անիրավ ճակատագիրը. ես չեմ կարող նրա դեմ կռվել, ես մի թույլ, անօգնական կին եմ, իմ դժբախտ մահը թող բողոքե այսուհետև անարդար բռնության դեմ:

Եվ նա շտապով դիմեց դեպի մոր պահարանը, բացավ նրան և ուշադրությամբ սկսավ քրքրել մի փոքրիկ գրոց: Երկար պտրտելուց ետ վերջապես նա հանեց այնտեղից մի փոքրիկ փաթեթ և մի առանձին ուրախությամբ սեղմելով նրան յուր ձեռքի մեջ, դիմեց դեպի յուր առանձնարանը:

Բայց ո՛ր գնաց Պետրոսը:

Աստղիկի հուսահատ դրությունը վերջապես ճնշեց նրա համառությունը, նա որոշեց դիմել յուր հորեղբորը և օգնություն խնդրել նրանից:

Թովմասը դահլիճի մեջ միայնակ անցուդարձ էր անում, երբ ներս մտավ Պետրոսը:

Երիտասարդի երևալը մի հանկարծական ուրախություն պատճառեց հորեղբորը:

— Պետրե, սիրելի որդի, վերջապես դու հիշեցիր ինձ, — բացականչելով Թովմասը դիմեց դեպի եղբորորդին և ջերմությամբ գրկեց նրան:

Պետրոսը զգացվեցավ հորեղբոր սրտագին ընդունելությամբ և սիրով համբուրվեցավ նրա հետ:

— Ի՞նչպես պատահեց այս, Պետրե, որ դու հիշեցիր քո հորեղբորը, — հարցրեց Թովմասը եղբորորդուն, նստեցնելով նրան յուր կողքին:

— Կարիքը ստիպեց ինձ ձեզ դիմելու, — անկեղծությամբ պատասխանեց Պետրոսը:

— Իմ բոլոր կարողությունը քոնն է, որդի, քանի որ դու եկել ես ինձ մոտ, ես էլ ոչինչ ցավ չունիմ. ասա ինձ, ինչով կարող եմ ես օգնել քեզ:

Պետրոսը պատմեց հորեղբորը յուր երկրորդ դժբախտության մանրամասն պատմությունը սկսած այն օրից, որ նա թողեց հորեղբոր տունը մինչև այն րոպեն, որ նա կրկին ներս մտավ այդ տան

դռնով:

— Պետրե, Պետրե, դու այդպիսի ցավ ես ունեցել և հորեղբորդ չե՞ս հայտնել. — զգացված բացականչեց Թովմասը, — միթե ես այնքան անգութ կլինեի, որ մերժեի քեզ այդ չնչին գումարը, հապա ում համար եմ ես պահում իմ հարստությունը:

— Ներիր, հորեղբայր, այժմ էլ իմ նեղ դրությունն է ստիպել ինձ, որ մի անգամ քո հրամանով այս տանից արտաքսվելուց ետ ես դարձյալ դիմել եմ ձեզ...

— Իրավունք ունիս, որդի, իրավունք ունիս, ես մի անիծված մարդ եմ, բայց և այնպես դու պիտի ներես քո հորեղբորը. նրա սիրտը այնքան էլ անողորմ չէ, որքան երևում է... Բայց ինչ որ է, դու շտապիր այսօր նեթ քո պսակի հրամանագիրը առնելու, ես խղճում եմ այն օրհորդին, նա պատվական աղջիկ է: — Այս ասելով նա բռնեց Պետրոսի ձեռքից, տարավ նրան յուր առանձնարանը, և բանալով մեծ, երկաթյա պահարանը, հանեց նրա միջից տասը հատ նոր հարյուրանոցներ և տալով Պետրոսին ասաց.

— Վճարիր, ում որ հարկավոր է: Գործը վերջացնելուցդ ետ վերադարձիր այստեղ Հռիփսիմեի հետ: Վաղվանից հարկավոր պատրաստությունը կտեսնեմ, և իմ ու քո անվան վայել հարսանիք կանեմ ձեզ համար:

Պետրոսը ջերմաջերմ համբուրեց հորեղբոր ձեռքը և բյուր շնորհակալություններ անելով, հազար ռուբլու հետ միասին դուրս թռավ փողոց:

Նա գտավ բարեկարգչին հոգևոր ատյանում, կանչեց նրան մի ծածուկ անկյուն և հանձնելով նրան տասը հարյուրանոցները, ասաց նրան:

— «Ես սպասում եմ այստեղ, մինչև մի ժամը պատրաստիր պսակի հրամանագիրը և հանձնիր ինձ»:

— «Մինչև կես ժամը պատրաստ կլինի», — ասաց նա խորհրդավոր ձայնով և ներս մտավ ատյանը:

Հազիվ Պետրոսը մի քանի անց ու դարձ էր արել առաջնորդարանի պարտիզում, և մի քանի ծրագիրներ կազմել հարսանիքի համար, և ահա բարեկարգիչը մոտեցավ նրան, հանձնեց երիտասարդին պսակի հրամանագիրը և սեղմելով նրա ձեռքը, շնորհավորեց նրա բախտավորությունը:

— «Վերջապես...» — բացականչեց երիտասարդը և հրամանագիրը մի անգամ կարդալուց ետ դրավ ծոցի մեջ և շտապ-շտապ քայլերով դիմեց Աստղիկի մոտ:

Բայց որքա՛ն մեծ եղավ նրա սարսափն ու հուսահատությունը, երբ նա յուր սիրուհուն գտավ մահճի մեջ պառկած, նրան շրջապատել էին դժբախտ մայրերն ու դրացուհիները: Հրավիրված բժիշկը հուսահատ կանգնած էր մի անկյունում, գեղեցիկ Աստղիկը մահվան տագնապի մեջ էր».

— Աստղիկ, այդ ինչ արի՞ր դու, ես մեր պսակի հրամանագիրն եմ բերել, իսկ դու...

— Պսակի... հրամանագի՞րը... արդեն ուշ է... Պետրե, շատ ուշ է... — մահվան ժպիտով շշնջաց օրհորդը և գլուխը կքեց...

Թշվառ աղջիկը թունավորել էր իրեն մկնդեղով, երկու ժամից ետ նա հոգին ավանդեց...—